

$$* P(A/B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)} \quad \leftarrow \begin{array}{l} \text{P jevu A} \\ \text{pokud nastane B} \end{array}$$

$$P(B/A) = \frac{P(A \cap B)}{P(A)} \quad \leftarrow \text{pokud nastane A}$$

Pravděpodobnost

Klasická definice pravděpodobnosti $P(A) = \frac{m}{n}$ $m \leq n$

Věta o násobení pravděpodobností $P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B)$ $\leftarrow$ pro nezávislé jevy (mohou nastat současně)

Věta o sčítání pravděpodobností $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$ $\leftarrow$ současně
 'nebo' $\leftarrow$ Pro neslučitelné $P(A \cap B) = 0$

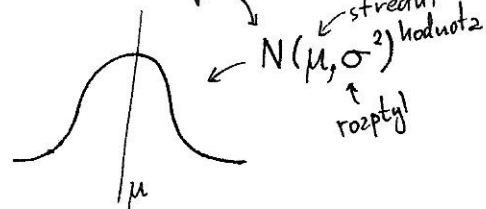
* Podmíněná pravděpodobnost $P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B/A) = P(B) \cdot P(A/B)$

Úplná pravděpodobnost $P(A) = \sum P(B_i) \cdot P(A/B_i)$
 jev má teprve nastat

Bayesův vzorec $\leftarrow$ inverzní pravděpodobnost $P(B_i/A) = \frac{P(B_i) \cdot P(A/B_i)}{\sum P(B_i) \cdot P(A/B_i)}$ $\leftarrow$ úplná pravděpodobnost
 pravděpodobnost, že za A může B

Distribuční funkce $P(X < x) = F(x)$

Normování náhodné veličiny $U = \frac{X - \mu}{\sigma}$ $\leftarrow$ veličina (třeba $\bar{x}$)
 $\leftarrow$ střední hodnota $\leftarrow$ směrodatná odchylka

Doplnění k normálnímu rozdělení $F(-u) = 1 - F(u)$ $P(a < X < b) = F(b) - F(a)$ $\leftarrow$ horní mez - dolní mez
 $F(\text{záporné}) = 1 - F(\text{kladné})$

výběr s vrácením $\rightarrow$ Binomické rozdělení $P(X=k) = \binom{n}{k} \cdot p^k \cdot (1-p)^{n-k}$ $\leftarrow$ n nad k $= nCk$
 pravděpodobnost, že jev nastane k-krát z n pokusů při pravděpodobnosti p $\leftarrow$ n ... počet pokusů
 $\leftarrow$ k ... kolikrát chci úspěch $\leftarrow$ pravděpodobnost úspěchu

Poissonovo rozdělení $P(X=k) = \frac{e^{-\lambda} \cdot \lambda^k}{k!}$ $\leftarrow$ k ... kolikrát chci $\leftarrow$ za časovou (stejnou) jednotku
 hodně pokusů, malá pravděpodobnost, že nějaký čas (ideál $n > 30, p \leq 0,1$) $\leftarrow$ lambda ... kolikrát v průměru

výběr bez vrácení $\rightarrow$ Hypergeometrické rozdělení $P(X=k) = \frac{\binom{M}{k} \cdot \binom{N-M}{n-k}}{\binom{N}{n}}$ $\leftarrow$ N ... celkem
 pravděpodobnost je závislá na předchozích $\leftarrow$ n ... počet kontrolovaných prvků
 pokusech (losování míček) $\leftarrow$ M ... zajímá nás
 $\leftarrow$ k ... kolik chceme z M

Rovnoměrné rozdělení $f(x) = \frac{1}{b-a}$ $F(x) = \frac{x-a}{b-a}$
 konstantní hustota pravděpodobnosti

Exponenciální rozdělení $f(x) = \lambda e^{-\lambda x}$ $F(x) = 1 - e^{-\lambda x}$
 dva po sobě jdoucí výskyt jevu
 $\sim$ rozdělení doby čekání

Základní statistické charakteristiky

Aritmetický průměr

Forma prostá $\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$

$(\sum xy) \div (\sum y)$
 $\leftarrow$ Forma vážená $\bar{x} = \frac{\sum x_i n_i}{\sum n_i}$

Rozptyl

Forma prostá $s_0^2 = \frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n}$ *← počet pozorování* $s_0^2 = \frac{\sum x_i^2 - \bar{x} \sum x_i}{n}$ *← výpočtová forma* $s_0^2 = \frac{\sum x_i^2}{n} - (\bar{x})^2$ *← nejlepší pro ruční výpočet*

Forma vážená $s_0^2 = \frac{\sum (x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i}{n}$ *← váha, $n \leq n_i$* $s_0^2 = \frac{\sum x_i^2 n_i - \bar{x} \sum x_i n_i}{n}$ $s_0^2 = \frac{\sum x_i^2 n_i}{n} - \left(\frac{\sum x_i n_i}{n} \right)^2$ *← spočítat části, pak jen dosadit*

Směrodatná odchylka
stejně jednotky

$$s_0 = \sqrt{s_0^2} \quad \sigma = \sqrt{\sigma^2}$$

Variační koeficient $v = \frac{s_0}{\bar{x}} \cdot 100$ [%]
pro porovnávání variability
veličin s různými jednotkami
(převede je na procenta)

	VS	Bodový odhad	ZS
rozptyl	s_0^2	s^2	σ^2
směr. odchylka	s_0	s	σ
průměr	$\bar{x}$	$\bar{x}$	μ
relativní četnost	f_i	f_i	p

Teorie odhadu

Bodový odhad rozptylu
jedno číslo - odhad parametru ZS

výběr s vrácením $s^2 = s_0^2 \cdot \frac{n}{n-1}$ *← Besselova oprava*
↑ neznáme N *↑ počet vzorků*

výběr bez vrácení $s^2 = s_0^2 \cdot \frac{n}{n-1} \cdot \frac{N-1}{N}$ *← Besselova oprava*
↑ konečnostní násobitel

Intervalový odhad průměru

$P(\bar{x} - \Delta < \mu < \bar{x} + \Delta) = 1 - \alpha$ *← obvykle 0,05 při 95%
→ $\langle \bar{x} - \Delta; \bar{x} + \Delta \rangle$*

a) Známe-li rozptyl ZS: (nebo směrodatnou odchylku ZS)

u_α - kritická hodnota normálního rozdělení

výběr s vrácením $\Delta = u_\alpha \cdot \sqrt{\frac{\sigma^2}{n}}$ *← delta, chyba*
↑ neznáme N *↑ z tabulek*
určení rozsahu výběru $n = \frac{u_\alpha^2 \cdot \sigma^2}{\Delta^2}$

výběr bez vrácení $\Delta = u_\alpha \cdot \sqrt{\frac{\sigma^2}{n}} \cdot \sqrt{\frac{N-n}{N-1}}$ *← známe N*

$n = \frac{u_\alpha^2 \cdot \sigma^2 \cdot N}{\Delta^2 \cdot (N-1) + u_\alpha^2 \cdot \sigma^2}$ *[i] N = celkový počet
n = vybraný počet*

určení spolehlivosti odhadu $(u_\alpha) = \sqrt{\frac{n \cdot \Delta^2}{\sigma^2}}$ *jeu kritická hodnota*
viz. dole

$u_\alpha = \sqrt{\frac{n \cdot (N-1) \cdot \Delta^2}{\sigma^2 \cdot (N-n)}}$

(ani směrodatnou odchylku ZS)

b) Neznáme-li rozptyl ZS: pokud $n > 100$, ber hodnoty u_α z normálního rozdělení

t_α - kritická hodnota Studentova t-rozdělení pro $(n-1)$ stupeň volnosti $[f] = n-1$

výběr s vrácením $\Delta = t_{\alpha(n-1)} \cdot \sqrt{\frac{s^2}{n}}$ *← delta, chyba*
↑ po Besselově opravě
↑ z tabulek

výběr bez vrácení $\Delta = t_{\alpha(n-1)} \cdot \sqrt{\frac{s^2}{n}} \cdot \sqrt{\frac{N-n}{N-1}}$

$\langle \bar{x} - \Delta; \bar{x} + \Delta \rangle$
↑ interval
určení rozsahu výběru

$n = \frac{t_\alpha^2 \cdot s^2}{\Delta^2}$ *← chyba²*

$n = \frac{t_\alpha^2 \cdot s^2 \cdot N}{\Delta^2 \cdot (N-1) + t_\alpha^2 \cdot s^2}$

*[i] Pokud známe N,
použít vzorce vpravo*

$2F(t_\alpha) - 1$ *jeu kritická hodnota*

určení spolehlivosti odhadu $(t_\alpha) = \sqrt{\frac{n \cdot \Delta^2}{s^2}}$ *← chyba*
↑ po Besselově opravě

$t_\alpha = \sqrt{\frac{n \cdot (N-1) \cdot \Delta^2}{s^2 \cdot (N-n)}}$

$P(-t_\alpha \leq \mu \leq t_\alpha) = F(t_\alpha) - F(-t_\alpha) = F(t_\alpha) - (1 - F(t_\alpha)) = F(t_\alpha) - 1 + F(t_\alpha) = 2 \cdot F(t_\alpha) - 1$

$F(t_\alpha)$ z tabulek [distribuční funkce normálního rozdělení]

↑ zaokrouhlit na 2 desetinná místa! [řádek - desetiny, sloupec - setiny]
př.: 0.1 0.02 → 0.12

[i] f_i : relativní četnost = $\frac{m}{n}$
 • kolikrát se něco vyskytlo v %

Intervalový odhad rozptylu

χ^2_α – kritická hodnota χ^2 – rozdělení pro $(n-1)$ stupeň volnosti
 ↗ chí kvadrát

oboustranný interval

$$P\left(\frac{(n-1) \cdot s^2}{\chi^2_{\alpha/2}(n-1)} < \sigma^2 < \frac{(n-1) \cdot s^2}{\chi^2_{1-\alpha/2}(n-1)}\right) = 1 - \alpha$$

Pokud hledáme jen ~~na~~ jednu stranu intervalu u_α se mění na $u_{2\alpha}$

e.g.
 $u_\alpha \Rightarrow u_{2\alpha}$; $\alpha = 0.05$
 $2\alpha = 0.1$

f_i
 Intervalový odhad relativní četnosti $P(f_i - \Delta < p < f_i + \Delta) = 1 - \alpha$

u_α – kritická hodnota normálního rozdělení

výběr s vracením $\Delta = u_\alpha \cdot \sqrt{\frac{f_i \cdot (1-f_i)}{n}}$ ^{2 tabulek}

výběr bez vracení $\Delta = u_\alpha \cdot \sqrt{\frac{f_i \cdot (1-f_i)}{n}} \cdot \sqrt{\frac{N-n}{N-1}}$

určení rozsahu výběru $n = \frac{u_\alpha^2 \cdot f_i(1-f_i)}{\Delta^2}$ ^{chyba}

$n = \frac{u_\alpha^2 \cdot f_i(1-f_i) \cdot N}{\Delta^2 \cdot (N-1) + u_\alpha^2 \cdot f_i(1-f_i)}$

určení spolehlivosti odhadu $u_\alpha = \sqrt{\frac{n \cdot \Delta^2}{f_i(1-f_i)}}$ ^{kritická hodnota}
 $2F(u_\alpha) - 1$, viz minulá strana

OBVYKLE NENÍ VÝSLEDEK → $u_\alpha = \sqrt{\frac{n \cdot (N-1) \cdot \Delta^2}{f_i(1-f_i) \cdot (N-n)}}$ ^{to ono}

Testování statistických hypotéz

Jednovýběrové testy

jeden soubor, pokud není určeno jinak, α stanovujeme sami (třeba 0,05; ale všude stejně!)

Test hypotézy o hodnotě průměru

známe-li rozptyl ZS: $u = \frac{\bar{x} - \mu_0}{\sqrt{\frac{\sigma^2}{n}}}$ ^{průměr ZS to s čím porovnáváme (normy)}

neznáme-li rozptyl ZS: $t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{\sqrt{\frac{s^2}{n}}}$ ^{OBVYKLE neznáme Bessel!}

kritická hodnota: u – normální rozdělení, t – Studentovo t-rozdělení pro $(n-1)$ stupeň volnosti

15 vzorků → t_α při $f=14$

Test hypotézy o hodnotě rozptylu

$\chi^2 = \frac{(n-1) \cdot s^2}{\sigma_0^2}$ ^{Bessel}

kritická hodnota: χ^2 -rozdělení o $(n-1)$ stupni volnosti

Test hypotézy o hodnotě relativní četnosti

$u = \frac{\frac{m}{n} - p_0}{\sqrt{\frac{p_0(1-p_0)}{n}}}$ <sup>$m = n_i$ = absolutní četnost
 n ... celkový počet
 p_0 ... četnost se kterou to porovnáváme
 $[27\% \Rightarrow p_0 = 0,27]$</sup>

kritická hodnota: u – normální rozdělení

procenta [m je f %]
 $f_i = \frac{m}{n}$; je zadáno že první jakosti jsou ze 47 % ? pak $m = n \cdot 0,47$
 celkem kusů

← mělo by platit
 $n > \frac{5}{p_0}$

[ZÁVISLÉ SOUBORY JSOU NA DALŠÍ STRANĚ!] testování stejných pacientů
testování na stejných plošinách

Dvouvýběrové testy

Test hypotézy o shodě dvou rozptylů

$$F = \frac{s_1^2}{s_2^2} \leftarrow \text{vždy ten větší rozptyl}$$

$F < F_\alpha \rightarrow$ shodné rozptyly (a)

$F > F_\alpha \rightarrow$ nestejně rozptyly (b, c)

kritická hodnota: F_α – rozdělení pro $(m-1)$ a $(n-1)$ stupně volnosti

$$F(m-1, n-1)$$

↖ v tabulce je ve sloupečku to s větším rozptylem první řádek 0,05
druhý 0,01

Test hypotézy o shodě dvou průměrů

[i] NEJDŘÍVE F TEST ↕

a) dvouvýběrový t – test při shodných rozptylech

$$t = \frac{\bar{x} - \bar{y}}{s \cdot \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}}}$$

průměr prvního   průměr druhého

$$s = \sqrt{\frac{1}{m+n-2} \cdot [(m-1) \cdot s_1^2 + (n-1) \cdot s_2^2]}$$

[m] počet prvního souboru   [n] počet druhého souboru

kritická hodnota: Studentovo t-rozdělení pro $(m+n-2)$ stupně volnosti

b) t – test při nestejných rozptylech (Welchův test)

$$t = \frac{\bar{x} - \bar{y}}{\sqrt{\frac{s_1^2}{m} + \frac{s_2^2}{n}}}$$

obě Bessel!

$t < t_{\alpha f} \rightarrow$ přijímáme

kritická hodnota: Studentovo t-rozdělení pro f stupňů volnosti, kde

$$f = \frac{\left(\frac{s_1^2}{m} + \frac{s_2^2}{n}\right)^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{m}\right)^2}{m-1} + \frac{\left(\frac{s_2^2}{n}\right)^2}{n-1}}$$

$$s_1^2 = s_{01}^2 \cdot \frac{m}{m-1}$$

← počet jednoho

$$s_2^2 = s_{01}^2 \cdot \frac{n}{n-1}$$

← počet druhého

Rozdíl b) a c):

liší se jen v ověření t ,

❖ Welch si spočítá stupně volnosti f a dogleď t_α v tabulkách

❖ B-F si spočítá t_α a jen porovná

Mám radši c) → na nic se nezapomene

c) t – test při nestejných rozptylech (Behrens – Fisherův test)

$$t = \frac{\bar{x} - \bar{y}}{\sqrt{\frac{s_1^2}{m} + \frac{s_2^2}{n}}}$$

Bessel u obou

$t < t_\alpha^* \rightarrow$ přijímáme

kritická hodnota: přepočítaná hodnota Studentova t-rozdělení

$$t_\alpha^* = \frac{t_{\alpha(m-1)} \cdot \frac{s_1^2}{m} + t_{\alpha(n-1)} \cdot \frac{s_2^2}{n}}{\frac{s_1^2}{m} + \frac{s_2^2}{n}}$$

tabulky

ZA VÍSLÉ VÝBĚRY

d) t - test pro závislé výběry

$$t = \frac{\bar{d}}{\sqrt{\frac{s_d^2}{n}}}$$

← průměr
diferenciál
← rozptyl
diferenciál

$$\bar{d} = \frac{\sum d_i}{n} = \frac{\sum (x_i - y_i)}{n}$$

$$s_d^2 = \frac{1}{n-1} \sum (d_i - \bar{d})^2$$

kritická hodnota: Studentovo t-rozdělení pro (n - 1) stupeň volnosti

Test hypotézy o shodě dvou relativních četností

$$u = \frac{\frac{m_1}{n_1} - \frac{m_2}{n_2}}{\sqrt{\bar{p}(1-\bar{p}) \cdot \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

$$\bar{p} = \frac{m_1 + m_2}{n_1 + n_2}$$

kritická hodnota: u - normální rozdělení

$$y = a_{yx} + b_{yx} \cdot x_i$$

$$x = a_{xy} + b_{xy} \cdot y_i$$

Soustava normálních rovnic - přímka

$$\begin{cases} na + b \sum x_i = \sum y_i \\ a \sum x_i + b \sum x_i^2 = \sum x_i y_i \end{cases}$$

to samé

Výpočtové vzorce

závislost:
 $r < 0,4$ nízká
 $0,4 \leq r \leq 0,7$ středně silná
 $0,7 \leq r < 0,9$ vysoká (silná)
 $0,9 \leq r$ velmi vysoká
 $0 =$ nekorelované, $|1| =$ vše na jedné přímce

Korelační koeficient

$$r = \frac{\text{cov}(xy)}{s_x \cdot s_y}$$

$$\text{cov}(xy) = \frac{\sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{n}$$

$$r = \frac{n \sum x_i y_i - \sum x_i \sum y_i}{\sqrt{[n \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2] [n \sum y_i^2 - (\sum y_i)^2]}}$$

Spearmanův koeficient

$$r_s = 1 - \frac{6 \cdot \sum d_i^2}{n(n^2 - 1)}$$

pořadí

"pořadová"
korelace

Když je zadáno:

	1.	2.	3.
první	1	3	4
druhá	5	2	6
d_i	-4	1	-2

→ $\bar{d} = \frac{-4+1+(-2)}{3}$
 ← první - druhý

vysvětlivky k d:

K REGRESI:

(přímka)
 a ... absolutní člen ... kdy to protne y
 b ... regresní koeficient ... směrnice,
 ukazatel změny
 <-1;1> r ... korelační koeficient ...
 měří těsnost závislosti,
 o kolik se závislá proměnná změní při změně
 nezávislé o 1
 $(100)r^2$ ... koeficient determinace ...
 z kolika % je vysvětlována proměnná
 vysvětlena, vysvětlující
 y ... závislá (vysvětlována)
 x ... nezávislá (vysvětlující)
 r_s ... Spearmanův koeficient
 korelační

Regresní a korelační analýza

Li Dole o kalkulačce

$$a_{yx} = \bar{y} - b_{yx} \cdot \bar{x}$$

$$a_{xy} = \bar{x} - b_{xy} \cdot \bar{y}$$

$$r = \pm \sqrt{b_{yx} \cdot b_{xy}}$$

stejně znaménko jako
běha

$$r = b_{yx} \cdot \frac{s_x}{s_y} = b_{xy} \cdot \frac{s_y}{s_x}$$

CASIO fx-911ES PLUS

1. PŘECHOD DO STAT (obvykle STAT/SD)

MODE + 3: STAT

2. Data (ukončit zadávání pomocí AC)
 MODE + STAT + 2: A+BX (ostatní mívají vložení dat
 pod M+)

3. SHIFT + 1 (stat)
 → 4: Var → $n, \bar{x}, s_{o1} (s_x), \bar{y}, s_{o2} (s_y)$

→ 5: Reg → 1: A ... absolutní člen
 2: B ... regresní koeficient
 3: r ... korelační koeficient